

MICALET
TEATRE

Implacable Zeus!

Anna Ballester

Il·lustracions de Paco Giménez

bromera

L'AUTORA

Hi havia una vegada una mestra que volia desterrar la monotonia de l'escola. La mestra tenia per nom Anna Ballester i havia nascut en un poble a l'horta, a Borbotó. Diuen i conten que, per a poder dur a terme aquesta tasca, va estudiar de valent. Magisteri i Psicologia foren els estudis, que li donaren l'oportunitat de treballar com a docent en quasi tots els nivells educatius: l'escola, l'institut i també com a mestra de mestres. Art Dramàtic i un postgrau sobre tècniques d'expressió acabaren de completar la seua formació i l'aproximaren a les tècniques del teatre. A més de les classes, contava –i conta– contes, feia teatre amb el seu alumnat i escrivia. Va publicar articles en revistes especialitzades de literatura infantil i juvenil, i també una «guia pràctica per a fer lectors i lectores de poesia», *Poemania*. Des que s'ha jubilat de la docència, també escriu teatre: les obres *Maleïda poma!* i *Per sis granets de magrana!*, i ara aquest llibre que teniu a les mans: *Implacable Zeus!*. «El meu desig ha sigut, des del principi, despertar en els xiquets i xiquetes la passió pel món fantàstic de les paraules», diu Anna Ballester.

Si li pregunteu per què escriu teatre, us explicarà que, per a ella, el teatre és una eina meravellosa per a transformar l'escola i les persones, i que cal començar a fer teatre ja en els primers nivells del sistema educatiu: «A escala individual, el teatre afavoreix l'expressió oral i corporal de l'alumnat; en millora la dicció perquè aprenen a vocalitzar, a projectar la veu, a parlar en públic...; els ajuda a conèixer-se a ells mateixos a través de la representació d'altres personatges, i augmenta l'autoestima. A escala grupal, l'alumnat transformat en actor/actriu descobreix el que és realment el treball en equip, en què l'excel·lència del resultat depén de la participació i l'excel·lència de cada u; per insignificant que parega encendre un focus o moure un cadira de l'escena, qualsevol tasca de qualsevol persona de l'equip és importantíssima, i això ho veuen, ho viuen, en les experiències teatrals». El teatre, amb la seua màgia, és capaç de transformar el clima relacional i acadèmic d'un grup, d'una classe. I això, les persones que ho hem experimentat ho sabem.

‘IMPLACABLE ZEUS!’

A Anna Ballester li agraden els temes clàssics i la mitologia. Potser perquè la mitologia està plena de déus, herois –menys heroïnes, per cert–, monstres i històries que, encara que en principi semblen molt allunyades

de la societat moderna, tenen prou força per a interpel·lar-nos i explicar-nos conflictes personals o col·lectius. Diu l'autora que és «perquè tracten temes clàssics, aquells temes que sempre ens interessen al llarg dels temps: la justícia, l'amor, l'honor, la rebel·lia... Però, a més a més, perquè la mitologia és un referent cultural que està present en multitud d'obres d'art –pintura, escultura, literatura, música. Per tant, conèixer la mitologia també és empoderar la joventut culturalment.»

Amb *Implacable Zeus!*, l'autora continua amb aquesta temàtica iniciada amb *Maleïda poma!*, en què parlava del judici de Paris i de l'inici de la Guerra de Troia, i seguida per *Per sis granets de magrana!*, en què proposa la història del rapte de Persèfone i l'origen de les estacions. Ara, en *Implacable Zeus!*, incorpora dos dels mites més interessants i actuals del món clàssic: Prometeu, qui va desafiar Zeus, i Pandora, la responsable dels mals de la humanitat.

Us en farem un resum. Conta el mite més antic que Prometeu, davant de les penalitats que passaven els homes, es va apiadar d'ells i va fer una jugada a Zeus. Conta, també, que en aquell temps els homes havien de fer ofrenes als déus que consistien a sacrificar animals i cremar-ne la carn. Un dia, famolencs, els homes van demanar a Prometeu que els ajudara, i aquest va pensar com podia fer-ho sense desafiar directament Zeus. Va idear una enganyifa que consistia a dividir en dos l'animal –un bou– i demanar al déu que triara

la part que es destinaria al foc. Prometeu va col·locar en un costat tota la carn i les vísceres tapades amb la pell de l'animal i, en l'altre, els ossos ben embolcallats amb el greix de l'animal. Zeus va triar el muntó que desprenia millor olor i semblava més abellidor, que era, evidentment, el greix i els ossos.

En adonar-se de l'engany, Zeus s'enfadà amb els humans i, en un atac de ràbia, els va castigar llevant-los el foc. Prometeu, de nou, se'n va compadir i va tornar a desafiar Zeus: va pujar a l'Olimp i va furta el foc per retornar-lo al poble.

Això va indignar tant Zeus que va concebre una doble venjança. Per castigar els homes i amb l'ajuda d'Hefest, el déu del foc, va crear Pandora, la primera dona. Zeus l'envià a la terra amb una caixa i una clau, amb l'ordre expressa que no l'obri. Però ella, encuriósida, –ai!– la va destapar. D'aquella caixa, sorgiren tots els mals, que ràpidament es van repartir per la terra. Tan sols li va donar temps a tancar-la de nou deixant dins l'esperança. Conten que, des d'aquell moment, penedida, recorre el món oferint una miqueta d'esperança per a poder encarar la vida.

Per castigar Prometeu, Zeus el va encadenar a una columna, i cada dia una àguila li menjava el fetge, que es regenerava durant la nit. I així dia i nit durant segles. Un castic terrible per a pagar la desobediència.

PERSONATGES

Implacable Zeus! presenta el mite a través d'uns personatges que, tot i ser arquetípics, estan plens de vida: la seua manera de parlar, de reaccionar i de relacionar-se fa que els sentim pròxims, coneguts. Us proposem aprofundir-ne.

Comencem per Zeus. Ell és el déu suprem de l'Olimp, la muntanya grega on viuen els dotze déus de la mitologia clàssica. Va aconseguir aquest títol després de lluitar amb el seu pare, Cronos, amb l'ajuda dels seus germans i d'altres déus. Té les característiques pròpies d'un rei de déus: poder, orgull, força, honestat, intel·ligència; però també és un ésser capritxós —capaç de transformar-se en qualsevol animal per tal d'aconseguir els seus desitjos— i venjatiu. «Sempre m'ha colpit la idea d'eixe Zeus totpoderós, prepotent i cruel, que no suporta que ningú el contrarie, que no accepta a qui transgredeix les normes que posa, o a qui es rebel·la. És una imatge tan llunyana del que havia de ser per a mi un ésser amb tant de poder, que esdevé un repte per a l'escriptura teatral».

Prometeu, per contra, és un dels personatges de la mitologia grega més estimat, ja que se'l considera el gran benefactor de la humanitat. Era un dels dotze titans fills de Gea, la Terra, i d'Urà, el Cel. Un ésser immortal amb molt de poder a qui se li atribueix la creació de l'espècie humana, ja que es conta que va

modelar amb fang els primers homes —sí, només homes de moment— a imatge i semblança dels déus. És compassiu, generós i enginyós, però també transgressor.

I, entre ells dos, entra en joc Pandora —segons el mite, la primera dona—, modelada per Hefest, déu del foc, a imatge i semblança de les deesses de l'Olimp. Dotada de gran bellesa —no podia ser d'altra manera— i de grans virtuts. Creada, específicament, per a ser la perdició dels homes. Un personatge intrèpid que, com Prometeu, s'atreveix a desobeir les ordres de Zeus —«no òbrigues la caixa». És per ella, segons la mitologia, clar, que la humanitat pateix dolor, fam, guerra, tortures... Però també és per ella que l'ésser humà té esperança. Mai heu sentit dir «l'esperança és l'últim que es perd», «has obert la caixa de Pandora» o «no destapes la caixa dels trons»?

Pandora, la causant de tots els mals, com l'Eva de la Bíblia cristiana. Les dues, desobedients, curioses. I els dos mites per a justificar la misogínia... Aquest seria, potser, un bon tema per una altra obra.

Però tornem a *Implacable Zeus!* i a la resta de personatges: homes i dones, déus i deesses de l'Olimp, Epimeteu, el germà de Prometeu i les narradores.

Als homes i les dones, els trobem en la faena, llaurant el camp i tenint cura dels animals o fent els preparatius de la festa. Són personatges genèrics, sense nom (Home 1, Dona 1...) , que treballen, riuen, es queixen i tenen por als déus, però també intenten fer-

se els desentesos. Són l'element clau que desencadena tota la tragèdia. La justificació de la desobediència, de la transgressió.

D'altra banda, hi ha els déus i les deesses de l'Olimp. Els podem identificar i reconèixer tant pel nom com pel que diuen, pel seu caràcter o atribució, com ara Apol·lo, déu de les arts, quan diu: «Si estan a fosques, perdran l'alegria i el plaer per la música i les arts». O Afrodita: «No s'albiren bons temps per a l'amor!».

Epimeteu apareix en les dues últimes escenes; és un tità, com el germà, però l'autora el presenta com un personatge amb poc de trellat, impulsiu i enamoradís, del qual es val Zeus per a venjar-se de Prometeu. És, d'alguna manera, el seu contrapunt.

I queden les narradores. Elles, a la manera d'un cor grec, es constitueixen com a personatge col·lectiu i anònim que interactua amb el públic, i tenen diverses funcions: presenten els personatges principals, comenten les seues emocions, ajuden a avançar l'acció...

ÈPOCA I ESCENARI

Temps era temps, quan déus i deesses es passejaven per pobles i ciutats, i conversaven tranquil·lament amb els simples mortals... En aquell temps situa l'autora *Implacable Zeus!*, com ja va fer en *Maleïda poma!* i *Per sis granets de magrana!*. Un temps sense temps

que nosaltres, lectors i lectores, hem de concretar amb la nostra imaginació. Podem teletransportar-nos a la Grècia antiga, allà pels segles V o VII aC per dir alguna data. Una època d'esplendor cultural i polític, quan artistes, filòsofs i poetes van crear les bases de la nostra cultura. Una època de grans temples, de teatres, d'agores..., però també plena de contrastos, ja que aquest esplendor es basava en l'empobriment de les classes més humils, dels camperols o els artesans... Per una banda, la prosperitat i la bona vida de les deïtats allà dalt al mont Olimp. Per l'altra, les penúries i sacrificis d'homes i dones del poble.

Aquesta és la Grècia que ens proposa l'obra.

Anem-hi!

ANNA GASCON I PENYA

IMPLACABLE ZEUS!

PERSONATGES

HOME 1

HOME 2

HOME 3

PASTOR

DONA 1

DONA 2

DONA 3

HOME 4

ZEUS

NARRADORA 1

NARRADORA 2

PROMETEU

HERMES

AFRODITA

ATENEA

APOL·LO

HERA

DIONÍS

HEFEST

PANDORA

EPIMETEU

ACTE PRIMER

ESCENA 1

HUMANS

(Sona música new-age. Es veuen tres HOMES treballant la terra. En un cantó, una botija i un fardell amb queviures. La llum anirà augmentant d'intensitat.)

HOME 1. *(Adreçant-se, s'agafa els renyons amb una mà i amb l'altra s'aguanta sobre el mànec de la llegona.)* Uf, descansem un poc, no?

HOME 2. *(Torcant-se la suor del front.)* Bona idea! M'has endevinat el pensament. *(Deixa la ferramenta i s'asseu al marge del camp.)*

HOME 3. *(Deixant la ferramenta.)* Passeu la botija. Estic sec!

HOME 2. *(Beu i la passa.)* Pren. Tenia la boca seca!

HOME 1. *(Repartint els queviures per a esmorzar i passant la botija.)* Espere que enguany la collita siga bona, perquè el meu rebost està pràcticament buit.

HOME 3. És que l'any passat va ser una ruïna!

HOME 2. I damunt, siga bona o mala la collita, hem de cremar-ne la meitat per a fer l'ofrena als déus!

HOME 1. (*Irònic.*) Pobrets..., deuen estar desmaiats!

(*Se senten esquelles d'un ramat pels voltants.
Apareix el PASTOR.*)

PASTOR. Bon dia, veïns! Descansant? O malparlant? (*Tots riuen.*)

HOME 3. De tot un poc.

HOME 1. Home, és que als déus cal tindre'ls contents.

HOME 2. Sí, perquè, en els moments difícils, ells ens han de donar auxili.

PASTOR. Els déus... tenen motius per a estar contents. Fan una vida regalada.

HOME 3. Ja ho pots dir, viuen allà dalt al mont Olimp, un lloc paradisiac, i es dediquen a passejar pels seus jardins, a organitzar festes i convits, (*amb sornegueria*) i... a descansar!

HOME 1. I no tenen problemes de subsistència: prenen nèctar i ambrosia, que els assegura la immortalitat!

HOME 2. Però, mira, gràcies a ells estem protegits.

PASTOR. Jo crec que és massa el que ens demanen als humans: de cada animal que matem, cremar-ne la meitat al temple perquè el fumet arribe fins a l'Olimp. Trobe que és excessiu.

HOME 2. (*Tractant de canviar de tema i evitar les reivindicacions per temor d'ofendre els DÉUS.*)
Per cert, celebrarem la festa de la primavera la setmana que ve, no?

HOME 3. Ja s'ha triat el bou per a la festa d'enguany?

HOME 1. Sí, ja està escollit. El vi també deu estar a punt? (*Tots riuen, afirmant amb el cap.*)

PASTOR. (*Sentint les esquelles.*) Bé, doncs tot arreglat. Me'n vaig a tancar el ramat. Au!

HOME 2. Fins demà!

HOME 1. A nosaltres encara ens queda faena.

HOME 3. (*Burlant-se'n.*) Ves amb compte amb les males cabres. (*Tots riuen.*)

(*Es fa fosc.*)

ESCENA 2
PREPARATIUS

(Grup d'HOMES i DONES del poblat preparant el lloc per a la festa: els uns paren taula, els altres posen seients, uns altres preparen safates amb fruita, uns altres porten pitxers per al vi i uns altres pleguen tovallons per a adornar les taules.)

DONA 1. *(Emocionada.)* Heu vist quin bou que tenim enguany?

HOME 1. Sí, és un animal robust i bo!

HOME 2. Ja tinc ganes de tastar-lo!

DONA 2. Però abans hem de preparar l'ofrena als déus.

HOME 3. Caldrà decidir quina part de l'animal dedicarem a l'ofrena.

PASTOR. *(Amb picardia.)* Quedem-nos la carn i cremem els ossos com a ofrena!

HOME 4. Calla, això és una bogeria.

DONA 3. Si els donem als déus la pitjor part, s'enfadaran i ens castigaran.

HOME 4. Evidentment.

PASTOR. Però de què ens alimentarem si els oferim la carn...?

(Apareix ZEUS.)

ZEUS. *(Entra de sobte des del fons i tots es miren sorpresos.)* Bon dia!

TOTS. Bon dia!

ZEUS. Estava pegant una volta i he sentit la vostra conversa... *(Fa una pausa.)* Sabeu, des de sempre, que la carn del bou ha de ser per als déus.

DONA 1. Zeus, amb tot el respecte, crec que això no és just.

HOME 1. Els déus ja tenen el nèctar i l'ambrosia...

HOME 3. *(Tallant-lo.)* I nosaltres tenim els rebostos mig buits.

ZEUS. Els humans han de ser agraïts i respectuosos amb els déus...

HOME 2. Però, Zeus, hem d'alimentar-nos bé i estar forts per a poder treballar.

DONA 2. I per a poder alimentar les nostres famílies.

ZEUS. *(Cínicament.)* Sí, però no cal que siga amb la carn del bou... Vinga, porteu-vos bé i eixirem tots guanyant.

HOME 4. (*Submís.*) Això és el que volem, Zeus!

PASTOR. (*Reivindicatiu.*) Gran Zeus, hauríeu de ser més comprensius i...

ZEUS. (*Interrompent-lo.*) Ho som, ho som. I perquè vegeu que vull ser generós i imparcial, demanaré a Prometeu que decidisca com ha de repartir-se el bou.

DONA 1. (*Molt contenta.*) Gràcies, Zeus.

HOME 2. Prometeu té molt de trellat.

DONA 3. Prometeu trobarà la solució més adequada.

HOME 4. Prometeu sempre obra amb rectitud i justícia.

ZEUS. Bé, doncs, a partir d'ara, tots els animals seran repartits tal com Prometeu dispose, així evitarem més discussions. Quedeu en pau.
(*S'acomiada i se'n va pel lateral dret.*)

DONA 1. Estic segura que Prometeu serà just amb nosaltres.

DONA 2. Hem tingut sort d'agafar Zeus en un bon moment.

DONA 3. Sí, estava de bon humor i desbordava amabilitat.

(*Els HUMANS es queden comentant. La llum va minvant fins al fosc.*)